

на тяжку хворобу, піддають примусовому впливу (в таких випадках може йтися про катування).

Викладені судження є логічними, такими, що відповідають чинному законодавству, вимогам міжнародно-правових актів, і тому мають урахуватися судом при реалізації відповідної засади кримінально-виконавчого процесу.

Висновок. В силу наведених обставин пропонуємо доповнити п. 2 ч. 1 ст. 536 КПК України такими підставами скасування відстрочки: 1) відмова засудженої від дитини; 2) подальше ухилення від виховання дитини (після попередження). За вказаних підстав засуджена може бути направлена для відбування покарання в місце, призначене за вироком суду; 3) вчинення нового кримінального правопорушення; 4) смерть дитини[2, с. 89-90].

Література:

1. Кримінальний процесуальний кодекс України від 13 квіт. 2012 р. № 4651-VI // Відомості Верховної Ради України. 2018. № 9–10, № 11–12, № 13. – Ст. 88.(дата звернення 08 10 2022)
2. Михайлик Д.О., Тагієв С.Р. Процесуальні дії суду в кримінально-виконавчому процесі в Україні : монографія / за заг. ред. професора І.Г. Богатирьова Чернігів : Десна Поліграф. 2019. 176 с. С. 89.

ПРОБЛЕМА ЗАПОБІГАННЯ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В УМОВАХ РОСІЙСЬКО-УКРАЇНСЬКОЇ ВІЙНИ

Михайлик О. Г.

*доктор юридичних наук,
професор кафедри правоохоронної та антикорупційної діяльності
Міжрегіональної Академії управління персоналом
м. Київ, Україна*

Проблема запобігання злочинності в умовах російсько-української війни з'явилася 24 лютого 2022 року, коли російська федерація, як країна агресор без оголошення війни віроломно напала на нашу країну. Вбачається, що аналізоване нами соціально-правове явище має свої концептуальні особливості, й перешкоджає ефективному функціонуванню всіх інститутів суспільства та держави на обмежених вирах

територіях, а тому проблема запобігання пенітенціарної злочинності в умовах війни є актуальною і не дослідженою проблемою.

Зрозуміло всім, що ніхто не чекав, що у 2014 році після Революції гідності наш сусід Російська Федерація, спочатку окупує Кримський півострів, а потім захопить частину Донецької і Луганської областей, а 24 лютого розпочне «спеціальну операцію», яка для українського народу стане визвольною війною за свою незалежність і свободу.

Вітчизняний вчений І.Г. Богатирьов на сторінках книги *Війна на Чернігівщині*. Нариси реальних подій стверджує, що саме згуртованість нації, талант командирів і відвага воїнів Збройних сил України, робота територіальної оборони, лікарів і волонтерів, усе це зупинило ворога і зберігає територіальну цілісність України, її традиції та майбутнє [1, с. 157].

А тому, кожен з нас має усвідомлювати, що Українська держава, відстоюючи свою незалежність і самобутність, повинна не тільки самостійно вирішити питання:

- про відновлення миру в Україні, про захист прав і свобод людей, про відбудову міст і сіл, збереження самобутності українського народу;
- подбати про відбудову знищеного ворогом житла, дитячих садочків, університетів тощо;
- про компенсацію та відбудову зруйнованої інфраструктури на знищених ворогом територіях;
- а також, звертатись по допомогу до міжнародних організацій та міжнародної спільноти.

Отож, надзвичайно важливими завданням держави є вироблення нових дієвих підходів, виправлення допущених помилок, вдосконалення чинного законодавства України з метою розширення правових можливостей подолання наслідків війни в Україні, захисту прав людей, які постраждали від війни, та повернення зайнятих агресором територій.

Вивчення проблем пенітенціарної злочинності в умовах війни багато в чому залежить від раціонального використання органами і установами виконання покарань Державної кримінально-виконавчої служби України (далі ДКВС України) своїх владних повноважень щодо нормалізації кримінологічної обстановки в місцях несвободи і особливо тих місць несвободи, які були окуповані ворогом.

Водночас слід зауважити, що раціональне використання органами і установами виконання покарань ДКВС України владних повноважень в умовах війни здебільшого залежить від якісно розробленої та прийнятої державної програми проведення таких заходів, на які суттєво впливає кримінологічна інформація про реальний стан злочинності в місцях несвободи.

Більше того, вивчення стану пенітенціарної злочинності в умовах війни повинно відбуватися постійно з метою своєчасного прогнозування його можливих негативних змін та корегування напрямів і форм запобігання та протидії окремим її видам.

Проведений нами аналіз пенітенціарної злочинності в умовах війни дозволяє нам визначити її, як екстремальну ситуацію, яка суттєво впливають на її стан, динаміку та рівень. З цього приводу слушно зазначають вітчизняні вчені О. М. Джу́жа та А. В. Гаркуша, що війна та бойові дії є ніщо інше, як екстремальна ситуація для населення, яке окуповано країною агресора, а тому злочинність в екстремальних ситуаціях полягає в порушенні звичного способу життя, дезорганізації системи забезпечення життєдіяльності цілих регіонів. Боротьба зі злочинністю, підтримання правопорядку в цих умовах практично неможливі [2, с. 28–29].

На жаль, пенітенціарна злочинності в умовах війни породила в місцях несвободи таку проблему як колабораціонізм. До речі цей термін з'явився в Україні 3 березня 2022 року, кол Верховною Радою України був прийнятий Закон України № 2108-ІХ1, яким було включено до Кримінального кодексу України (далі – КК) нову статтю 111-1 «Колабораційна діяльність». Саме дана стаття охопила значну кількість складів кримінальних правопорушень щодо співпраці з державою агресором.

По суті за загальним визначенням, колаборант співпрацює з окупаційною владою на шкоду власній країні. Основною контекстуальною відмінністю можна вважати те, що колабораційні дії вчиняються винною особою вже в умовах здійсненої окупації чи агресії. Недарма термін «колабораціонізм» вважають об'ємним, тому, мабуть, в особливій частині кримінального закону вперше з'явилась стаття з восьми частин та приміткою.

При цьому майже кожна з частин містить декілька складів кримінальних правопорушень, тому можемо спрогнозувати ще багато дискусій практиків і науковців, задля покращення її змісту, та з аналізом майбутньої судової і слідчої практики.

Насамкінець, проблема пенітенціарної злочинності в умовах війни тісно пов'язана з довгостроковістю її проведення. І чим більше вона буде продовжуватися, тим більш вона стає свого роду підґрунтям для живлення і зростання пенітенціарної злочинності в Україні [3, с. 205].

Серед заходів запобігання пенітенціарної злочинності в умовах війни слід виділити такі:

– фінансовий контроль Міністерства юстиції України за використанням органами і установами виконання покарань ДКВС України державних коштів і коштів міжнародних донорів щодо забезпечення правопорядку в місцях несвободи;

- внесення змін і доповнень до кримінально-виконавчого законодавства щодо захисту прав засуджених і ув'язнених на тимчасово окупованих ворогом територіях;
- покарання за колабораційну діяльність з ворогом під час тимчасової окупації;

Література:

1. Богатирьов І.Г. Війна на Чернігівщині. Нариси реальних подій. Київ : ВД «Дакор». 2022. 160 с. С. 157.
2. Джужа О. М., Гаркуша А. В. Актуальність кримінологічного дослідження екстремальних умов (ситуацій, що сприяють злочинності під час проведення антитерористичної операції). *Юридичний часопис Національної академії внутрішніх справ*. 2014. № 2. С. 27–36.

ПОСТАНОВКА НАУКОВОЇ ПРОБЛЕМИ ЩОДО ВИВЧЕННЯ КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ХАРАКТЕРИСТИКИ ПЕНІТЕНЦІАРНОЇ ЗЛОЧИННОСТІ В МІСЦЯХ НЕСВОБОДИ ЗАРУБІЖНИХ КРАЇН

Пузирьов М. С.

*доктор юридичних наук, старший дослідник,
професор кафедри кримінального, кримінально-виконавчого права
та кримінології Академії
Державної пенітенціарної служби
м. Чернігів, Україна*

Стратегічно важливим питанням запобігання пенітенціарній злочинності в місцях несвободи Міністерства юстиції України є вивчення зарубіжного досвіду. Важливу роль у цьому процесі відіграє міжнародна інтеграція співпраці всіх країн світу щодо створення єдиної міжнародної наукової бази вивчення проблем пенітенціарної злочинності в місцях несвободи і пошуку оптимальних шляхів її запобігання серед засуджених, ув'язнених і пенітенціарного персоналу.

Більше того, результатом дослідження зарубіжного досвіду запобігання пенітенціарній злочинності в місцях несвободи, якщо він заслуговує на це, має бути впровадження окремих його аспектів у національне законодавство країни і реалізація на практиці.

За даними дослідження наукової школи «Інтелект», ті пропозиції, які надають вітчизняні вчені у власних дослідженнях щодо запобігання